

Algılanan Ebeveyn Reddi ile Somatizasyon Arasındaki İlişkide Aleksitiminin Aracı Rolü

The Mediating Role of Alexithymia in the Relationship Between Perceived Parental Rejection and Somatization

Zeynep Haktanır¹ , Işıl Çoklar Okutkan²

Not: Bu makale, ilk yazarın ikinci yazar danışmanlığında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı kapsamında yürüttüğü yüksek lisans tez çalışmasının bir kısmından oluşmaktadır.

¹Uzman Klinik Psikolog, Bağımsız Araştırmacı, Fabula Psikoloji, Cadebostan Mah.Bağdat Cad. Nizam Palas Apt. no:296 d:5İstanbul, Türkiye

²Psikolog Doktor/ Öğretim Üyesi, Dublin Business School, Department of Psychology, 13/14 Aungier St, Dublin, D02 WC04 Dublin, İrlanda

ORCID: Z.H: 0000-0002-9222-7063;
I.Ç.O. 0000-0003-2037-1346

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Işıl Çoklar Okutkan,
Dublin Business School, Department of Psychology, Dublin, İrlanda

E-posta/E-mail:

isil.coklarokutkan@dbss.ie

Başvuru/Submitted: 16.05.2021

Revizyon Talebi/Revision Requested:

12.01.2022

Son Revizyon/Last Revision Received:

28.10.2022

Kabul/Accepted: 28.11.2022

Online Yayın/Published Online: 06.03.2022

Citation/Atf: Haktanır, Z., ve Çoklar Okutkan, I. (2023). Algılanan ebeveyn reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolü. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology*, 43(1): 59–92.
<https://doi.org/10.26650/SP2022-937968>

ÖZ

Somatik yakınmalar yetişkinlik döneminde karşılaşılan yaygın psikolojik sorunlardan biridir. Duyguları tanıma ve ifade etme gücüyle nitelenen aleksitimi ise somatik yakınmaların güçlü yordayıcılarından biri olarak kabul edilmektedir. Alanyazındaki araştırma bulguları olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının aleksitimi ve somatizasyonu yordadığını göstermektedir. Çocukluk döneminde bakım verenle kurulan ilişkinin kişilik özellikleri ve psikolojik iyi oluş üzerindeki etkilerine odaklanan kişiler arası kabul ve red kuramı bu açıdan geniş kapsamlı bir perspektif sunmaktadır. Bu çalışmanın amacı, algılanan ebeveyn reddinin yetişkinlik döneminde gözlemlenen aleksitimi ve somatik yakınmalar üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışma kapsamında algılanan anne ve baba reddinin somatik yakınmalar üzerindeki etkisinin ayrı iki modelle sınanması amaçlanmaktadır. Anne reddinin etkisi sınanırken baba reddinin, baba reddinin etkisi sınanırken de anne reddinin etkisinin kontrol edilmesi planlanmıştır. Aleksitiminin üç ayrı boyutunun bu ilişkilerdeki aracı rollerinin incelenmesi yoluyla da alanyazına katkı sağlanması hedeflenmektedir. Araştırma verileri çevrimiçi ortamda Türkiye’de yaşayan 224’ü kadın, 104’ü erkek olmak üzere 328 kişiden toplanmıştır. Veri toplama araçları Sosyo-demografik form, Ebeveyn Kabul/Red Ölçeği Yetişkin Anne ve Baba Formları (Rohner ve Khaleque, 2005), Kısa Belirti Envanteri Somatizasyon Alt Ölçeği (SCL-90-R; Derogatis, 1977) ve Toronto Aleksitimi Ölçeğinden (TAS-20; Bagby ve ark., 1994) oluşmaktadır. Bulgular, algılanan baba reddinin etkisi kontrol edildiğinde, algılanan anne reddinin aleksitiminin ‘duyguları tanıma gücü’ ve ‘duyguları söze dökmeye güçlük’ alt boyutlarını ve somatizasyonu yordadığını göstermiştir. Dahası, algılanan anne reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkiye aleksitiminin duyguları tanıma gücü boyutunun aracılık ettiği bulunmuştur. Algılanan anne reddinin etkisi kontrol edildiğinde ise babadan algılanan reddin aleksitiminin alt boyutları ve somatizasyon üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı etkilerinin olmadığı görülmüştür. Bulgular somatizasyon ve aleksitimi arasındaki ilişkiye dair alanyazın bulgularını desteklemiştir. Ayrıca bu çalışma, anneden algılanan ebeveyn reddinin aleksitimi altboyutları aracılığıyla somatizasyonu yordadığına işaret ederek alanyazın bulgularını genişletmiştir. Bulgular alanyazın ışığında değerlendirilmiş, araştırmanın güçlü yönleri, sınırlılıkları, pratik çıkarımları ve gelecek araştırmalar için öneriler tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişiler arası kabul ve red kuramı, ebeveyn kabul ve reddi, aleksitimi, duyguları tanıma gücü, duyguları söze dökmeye güçlük, somatizasyon

ABSTRACT

Somatic complaints are a prevalent psychological problem many adults experience. Alexithymia is characterized by difficulty identifying and expressing feelings and is widely considered to be a strong predictor of somatic complaints. Previous studies have indicated adverse childhood experiences to be associated with alexithymia and somatization. In this regard, interpersonal acceptance-rejection theory provides a comprehensive perspective that focuses on the effects the caregiver-infancy relationship that is established in the early years of life has on personality characteristics and psychological well-being. The aim of the current research is to examine the effects of perceived parental rejection on alexithymia and somatic complaints in adults using two separate models. The study will analyze the effect of maternal rejection while controlling for the effect of paternal rejection, as well as the effect of paternal rejection while controlling for the effect of maternal rejection. The research also intends to contribute to the literature by investigating the mediating roles the three sub-dimensions of alexithymia has on these relationships. Data were collected online from 328 participants in Türkiye, of whom 224 are women and 104 are men. All participants filled out a socio-demographic form, the Somatization Subscale of the Symptom Checklist 90-R (SCL-90-R; Derogatis, 1977), the mother and father versions of the Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (Rohner & Khaleque, 2005), and the Toronto Alexithymia Scale (TAS-20; Bagby et al., 1994). The results reveal perceived maternal rejection to predict somatization as well as the TAS-20 subscales of difficulty identifying emotions and difficulty expressing emotions when controlling for the effect of perceived paternal rejection. In addition, the TAS-20 component of difficulty identifying emotions was found to mediate the relationship between perceived maternal rejection and somatization. Perceived paternal rejection had no statistically significant effects on somatization or the sub-dimensions of alexithymia when controlling for the effect of perceived maternal rejection. The results confirm previous research regarding the relationship between somatization and alexithymia. Additionally, this research expands on the results in the literature by emphasizing how perceived parental rejection from the mother predicts somatization through the sub-dimensions of alexithymia. The findings have been evaluated in light of the literature, with the study's strengths, limitations, practical implications, and recommendations for future research also being discussed.

Keywords: Interpersonal acceptance-rejection theory, parental acceptance and rejection, alexithymia, difficulty identifying feelings, difficulty describing feelings, somatization

EXTENDED ABSTRACT

Childhood experiences significantly impact behavioral and psychological problems in childhood, adolescence, and adulthood (Khaleque & Rohner, 2002; Rohner & Rohner, 1980). Negative childhood experiences can result in alexithymia and somatization (Kooiman et al., 2004), and research supports the idea that both are linked to perceived parental acceptance and rejection (Hussain & Ahmad, 2014; Katon et al., 2001). According to Stuart and Noyes (1999), one of the key theories for how somatic complaints emerge is connected to childhood events. Additionally, they have contended adversity in infancy to play a significant role in the formation of insecure attachment styles, which in turn leads to somatization as a form of unhealthy attention seeking. Despite the fact that the majority of research concentrates on the effects of physical and sexual abuse (see Irish et al., 2010; Leserman et al., 1998; Nickel & Egle, 2006), emotional abuse and neglect during childhood have also been reported to be linked to somatic complaints in adulthood (Brown et al., 2005).

Negative thoughts and feelings tend to be expressed through somatic complaints in later years if the ability to comprehend and express emotions is not gained in childhood (Lumley, 2000). Furthermore, research has suggested these difficulties expressing emotions

to be closely related to early interactions with primary carers (Berenbaum & James, 1994; Guzzo et al., 2014). Research has also revealed negative early experiences, parental neglect, and aggression to all predict alexithymia (Berenbaum & James, 1994; Brown et al., 2016; Kooiman et al., 2014). Guzzo et al. (2014) discovered the primary caregiver's responsiveness and sensitivity to be the most important factors regulating disturbing emotions and relationships with others in alexithymic people. As a result, benefit could be had in investigating the function alexithymia has on the connection between early experiences and adulthood somatic complaints.

Different theoretical approaches in developmental psychology indicate that, in order to maintain normal development, early childhood experiences should be emotionally nurturing and supportive (Ainsworth & Wittig, 1969; Bartholomew & Horowitz, 1991; Giddens & Bowlby, 1970; Bartholomew & Horowitz, 1991). The interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory) proposes that childhood experiences of acceptance and rejection by caregivers influence psychological adjustment and has emerged as an evidence-based theory focusing on lifelong development (Rohner, 1986, 2005; Rohner, 2016; Rohner et al., 2019; Rohner & Lansford, 2017; Rohner & Rohner, 1980). Researchers who've tested the theory attempted to predict and explain the underlying causes and effects of parental acceptance and rejection (Khaleque & Rohner, 2002). Initially known as the parental acceptance-rejection theory (PART), the theory was later expanded to include close relationships in adulthood; relationships with siblings, peers, and grandparents; and important interpersonal relationships throughout life and renamed the interpersonal acceptance rejection theory (Rohner, 2021). Although the theory was renamed in 2014, research continues to concentrate on the effects of perceived parental acceptance-rejection on childhood and adulthood (Rohner, 2021). Children and adults (Rohner et al., 2008) evaluate the warmth they receive from their parents to determine whether they are loved by their parents. Also according to Rohner (1986), acceptance is at the positive end of the warmth dimension and encompasses the compassion, interest, warmth, and closeness parents show to their offspring. Extensive cross-cultural research involving PART and IPARTheory over the last half-century has revealed parental rejection to be able to manifest as any combination of four major expressions: (1) coldness or lack of affection (i.e., opposite of warmth and affection), (2) hostility or aggression, (3) indifference or neglect, and (4) undifferentiated rejection. Undifferentiated rejection refers to people believing that their parents do not truly care about or love them, even if no obvious behavioral indicators are present that their parents have been neglectful, unloving, or aggressive toward them (Rohner et al., 2012). Parental rejection has been shown to be associated with many psychiatric and behavioral disorders such as schizophrenia, conduct disorder, psychosomatic reactions, psychological

functioning problems/unemployment, and interpersonal relationship problems (Akün, 2017; Akün & Batıgün, 2019; Dural & Yalçın, 2014; Ibrahim et al., 2015; Ki et al., 2018; Rohner & Rohner, 1980; Şirvanlı Özen & Olgaç, 2019; Tezcan et al., 2017).

The majority of parenting studies have focused on perceived maternal warmth and love, with the father's role having gotten less attention (Khaleque & Rohner, 2002; Rohner & Veneziano, 2001). Other studies have compared the psychological effects of maternal and paternal rejection, but their findings vary (Ibrahim et al., 2015; Lila et al., 2007; Rohner & Britner, 2002). The goal of this study is to contribute to the literature by looking into the effect perceived maternal and paternal rejection have on somatic complaints and the sub-dimensions of alexithymia, as well as to separately address the quality of the relationship with each parent. The current study also aims to make an original contribution to the literature by exploring the possible roles the subdimensions of alexithymia have on the relationship between parental rejection and somatization. According to the literature, alexithymia's sub-dimension of expressive thinking differs from the sub-dimensions of difficulty identifying emotions and of difficulty expressing emotions; thus, alexithymia can be considered as having a two-factor structure (Gignac et al., 2007). Taylor et al. (2004) reviewed 18 scale adaptation studies and reported a three-factor structure being supported. This study will test the mediating effects of the subdimensions on the relationship between parental rejection and somatization based on the different opinions and findings regarding the sub-dimensions of alexithymia (Bagby et al., 2020; Schroeders et al., 2021), and the research hypotheses are as follows:

H1: Perceived maternal rejection will predict somatic complaints in adulthood.

H2: Perceived paternal rejection will predict somatic complaints in adulthood.

H3: Alexithymia predicts somatic complaints.

H4: Perceived maternal rejection will predict alexithymia in adulthood.

H5: Perceived paternal rejection will predict alexithymia in adulthood.

H6: Alexithymia mediates the relationship between perceived maternal rejection and adult somatic complaints.

H7: Alexithymia mediates the relationship between perceived paternal rejection and adult somatic complaints.

Method

After obtaining ethical permission to conduct the study, an online survey was carried out to recruit participants over 18 years of age. The sample consists of 328 participants from Türkiye, of whom 104 are males and 224 are females. All participants filled out a sociodemographic form, the Somatization Subscale of the Symptom Checklist 90-R (SCL-90-R; Derogatis, 1977), the mother and father versions of the Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (Rohner & Khaleque, 2005), and the Toronto Alexithymia Scale (TAS-20; Bagby et al., 1994). Two simple mediation models were tested to examine the mediating effect of alexithymia on the relationship between perceived parental rejection in childhood and somatic complaints in adulthood. The mediation models were tested using the PROCESS macro for SPSS (Hayes, 2012), while the bootstrapping procedure was used to test the significance of the indirect effects (Preacher & Hayes, 2008). A 5,000 bootstrap resampling was used to evaluate the bias-corrected bootstrap confidence interval of 95%, with the effect being considered statistically significant when the interval contains no zero.

Results

The main purpose of this study is to test the mediating roles of the sub-dimensions of alexithymia on the relationship between perceived parental rejection and somatic complaints in adulthood. Two mediation models were tested separately, and the effects of the participants' sociodemographic characteristics (e.g., sex, age, having had a psychiatric diagnosis, gotten psychological help) were controlled statistically. The findings revealed that after controlling for the effect from the paternal rejection scores, maternal rejection was seen to have a significant effect on somatic complaints in adulthood. Maternal rejection also has a direct effect on the alexithymia sub-dimensions of difficulty identifying feelings and of difficulty describing feelings. The findings reveal difficulty identifying feelings to have a mediating role on the relationship between maternal rejection and somatization ($B = .07$; 95% CI [.03, .21]), and this model explains 27% of the variance in the somatization score ($R^2 = .27$, $F_{(9, 318)} = 14.61$, $p < .001$). The second model tested the effect of paternal rejection on alexithymia and somatization. After controlling for the effect from the maternal rejection scores, paternal rejection was found to not be associated with somatization or the sub-dimensions of alexithymia.

Discussion

This study has examined the relationship among perceived parental rejection, alexithymia, and somatic complaints in adulthood. The mediation models showed perceived maternal rejection to play a vital role in having difficulty identifying one's feelings, and this

may lead to somatic complaints. Because of cultural norms and beliefs about motherhood, mothers are generally considered the primary caregivers. This cultural myth might explain how a child's perception of maternal rejection plays an essential role in acquiring the ability to understand, identify, describe, and regulate their emotions. If a child is not given the chance to learn and mirror their caregiver's expressiveness, difficulties in defining and expressing feelings become physical arousals that appear as somatic complaints (Raffagnato et al., 2020; Schore, 1994). Thus, clinical interventions that focus on somatic complaints and alexithymia can be more effective if they also address perceived parental rejection.

Due to the current study's cross-sectional and correlational design, the strength and direction of the relationships between variables could not be interpreted clearly. Childhood experiences with caregivers might be the roots of adulthood experiences, but environmental factors such as sociodemographic characteristics, later experiences, and other early developmental experiences involving attachment styles are also crucial in understanding personality traits and interpersonal relationship problems. Future longitudinal studies with larger sample sizes that take these characteristics into consideration would provide a clearer developmental perspective for understanding the roots of somatic complaints.

Somatizasyon sıklıkla “fiziksel semptomlar biçimindeki stres ya da duygu deneyimleri” olarak tanımlanmakta (Lipowski, 1988, s.1359) ve psikolojik bir faktör olarak ele alınmaktadır (Logan ve ark., 2013). Somatik belirtiler strese karşı biyolojik bir tür kırılganlık olarak da nitelendirilmektedir (Kaczynski ve ark., 2011). Bir diğer yaklaşım ise somatizasyonu ‘tıbbi olarak açıklanamayan fiziksel belirtilerin varlığı’ biçiminde tanımlar ve somatizasyonu duygusal ya da stresle ilgili bileşeni olmaksızın ele alır (Postilnik ve ark., 2006, s.3).

Stuart ve Noyes (1999) somatik yakınmaların ortaya çıkışı konusundaki önemli modellerden birinin çocukluk çağı yaşantılarıyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Ek olarak, olumsuz çocukluk çağı yaşantılarının güvensiz bağlanma biçimlerinin geliştirilmesinde etkili olduğunu, bunun da uyumsuz ilgi arama davranışının bir biçimi olarak somatizasyonla sonuçlandığını tartışmışlardır. Araştırmaların çoğu cinsel ve fiziksel istismarın etkilerine odaklansa da (Bkz. Irish ve ark., 2010; Leserman ve ark., 1998; Nickel ve Egle, 2006), çocukluk çağındaki duygusal istismarın ve ihmalin de yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmalarla ilişkili olduğu bildirilmiştir (Brown ve ark., 2005). Çocukluk döneminde temel duygusal gereksinimleri karşılanmamış olan kişiler bedensel işlevsellik ve bütünlük konusunda endişe duymaya daha yatkın olmakta, bu durum da somatik yakınmalarla sonuçlanabilmektedir (Waldinger ve ark., 2006). Smith ve Flannery-Schroeder (2013) çocukluk çağında maruz kalınan duygusal istismarın, kişinin benliğini diğerlerinin desteğini alamayacak düzeyde değersiz görmesine ve kendisine bakım veren kişileri de güvenilmez ve tehlikeli algılamasına yol açtığını ileri sürmüşlerdir. Bu algı, kişide duygusal gereksinimlerinin diğer insanları kendinden uzak tutacağı hissini yaratmaktadır. Olumsuz duygunun azaltılması için gelişen telafi sonucunda ise odak bedensel duyumlara yönelmektedir (Smith ve Flannery-Schroeder, 2013). Çocukluk çağı duygusal istismarının somatik yakınmalarda artışa neden olmasına ilişkin bir diğer bakış açısı duygusal istismar deneyiminin sağlık davranışlarının gelişimine ve öz bakımı aksatmasına odaklanmaktadır (Spertus ve ark., 2003). Olumsuz erken dönem yaşantılarının duyguları tanıma ve ifade etme güçlüğü ile nitelenen aleksitimi ile de ilişkili olduğu bulunmuştur (Berenbaum ve James, 1994). Somatik yakınmanın en iyi yordayıcılarından biri kabul edilen aleksitiminin (Bach ve Bach, 1996) gelişimsel bakış açısıyla dikkate alınması, somatik yakınmaların açıklanması bakımından önem taşır.

Literatür bulguları dikkate alındığında çocukluk dönemi yaşantılarının özellikle de bakım verenden algılanan red ya da kabul düzeyinin aleksitimi ve yetişkinlik dönemi

mindeki somatik yakınmaları yordayacağı ileri sürülebilir. Bu çalışmanın amacı da algılanan ebeveyn reddi ile somatik yakınlar arasındaki ilişkiyi sınamak ve bu ilişkide aleksitiminin aracı rolünü incelemektir.

Kişiler Arası Kabul Red Kuramı

Gelişim psikolojisi alanındaki farklı kuramsal yaklaşımlar normal gelişimin sağlıklı biçimde sürdürülmesi için erken dönem çocukluk çağı yaşantılarının duygusal bakımdan besleyici ve destekleyici olması gerektiğini ileri sürmektedir (Ainsworth ve Wittig, 1969; Bartholomew ve Horowitz, 1991; Giddens ve Bowlby, 1970). Çocukluk döneminde bakım veren tarafından kabul edilme ve reddedilme yaşantılarının psikolojik uyumu belirlediğini ileri süren kişiler arası kabul-red kuramı (interpersonal acceptance-rejection theory-IPARTheory) yaşam boyu gelişime odaklanan kanıt temelli bir kuram olarak öne çıkmaktadır (Rohner, 1986, 2005; Rohner, 2016; Rohner ve ark., 2019; Rohner ve Lansford, 2017; Rohner R.P. ve Rohner, 1980). Kuramı sınavan araştırmacılar, ebeveyn kabul ve reddinin temel nedenlerini ve sonuçlarını öngörmeye ve açıklamaya çalışmışlardır (Khaleque ve Rohner, 2002). Başlangıçta ebeveyn kabul red kuramı (parental acceptance rejection theory-PART) ismiyle anılan kuram, zamanla yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkiler, kardeşler, akranlar, büyükanne ve büyükbabalarla olan ilişkiler ve yaşam boyunca kurulan önemli kişiler arası ilişkileri de içerecek biçimde kişiler arası kabul red kuramı olarak genişletilmiştir (Rohner, 2021). Kuram 2014 yılında yeni ismini almışsa da çalışmalar çocukluk döneminde algılanan ebeveyn kabul-reddinin çocukluk ve yetişkinlik dönemindeki olası etkileri üzerinde durmayı sürdürmektedir (Rohner, 2021).

Kişiler arası kabul ve red kuramına (Rohner, 1986, 2021) göre ebeveyn tarafından sevilip sevilmediklerini belirlemek için ortak bir anlam yapısı oluşturan çocuklar ve yetişkinler (Rohner ve ark., 2008), bu anlamlandırma sürecinde ebeveynlerden aldıkları sıcaklığı değerlendirirler. Rohner'e göre (1986) Sıcaklık boyutunun olumlu ucunda ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri şefkat, ilgi, sıcaklık ve yakınlığı içeren *kabul etme* yer almaktadır. Sıcaklık boyutunun olumsuz ucunda yer alan *reddetme* ise bu duygu ve davranışların olmadığı veya çocuğun bunlardan belirgin biçimde yoksun bırakıldığı durumları, ayrıca çocuğu inciten çeşitli davranışları içerir. Rohner (1986) ebeveynlerin çocuklarına karşı reddedici tutumlarını dört sınıfa ayırmıştır: (1) çocuktan sıcaklık, sevgi ve şefkati esirgeme ve çocuğa karşı soğuk davranma, (2) çocuğa karşı düşmanlık hissetme ve saldırganlık, (3) çocuğa karşı kayıtsızlık olma ve çocuğu ihmal

etme, (4) görünürde belirgin bir soğukluk, ihmal ya da saldırganlık olmamasına rağmen çocuğun ebeveyni tarafından sevilmediğine inanması ile nitelenen ayrışmamış red. Bu dört davranış kategorisi kültürlerarası araştırma bulgularıyla da desteklenmiştir (Rohner, 2004; 2009).

Rohner R.P. ve Rohner (1980) ebeveyn reddinin duygusal istismarla benzerlik gösterdiğini, ilgi ve sıcaklığın varlığının ise ebeveynden algılanan kabul ile ilişkilendirilebileceğini ve çocukluk döneminde maruz kalınan duygusal istismarın ve sıcaklık yoksunluğunun yetişkinlik döneminde kişilik işlevselliği üzerinde olumsuz etkileri olacağını ileri sürmüşlerdir. Farklı araştırma bulguları ebeveyn reddinin şizofreni, davranım bozukluğu, psikosomatik tepkiler, psikolojik işlev sorunları/işlevsizlik gibi pek çok psikiyatrik ve davranışsal bozuklukla ve kişiler arası ilişki sorunlarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Akün, 2017; Akün ve Batıgün, 2019; Dural ve Yalçın, 2014; İbrahim ve ark., 2015; Ki ve ark., 2018; Rohner R.P.ve Rohner, 1980; Şirvanlı Özen ve Olgaç, 2019; Tezcan ve ark., 2017). Bu çalışma kapsamında ebeveyn reddinin somatik yakınmalarla ilişkisi incelenecek olup, sınanacak ilk iki hipotez sırasıyla şunlardır:

H1: Anneden algılanan red yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmaları yordar.

H2: Babadan algılanan red yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmaları yordar.

Aleksitimi

Hem çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılarla (Brown ve ark., 2016) hem de somatik yakınmalarla (Yavuz ve ark., 2018) yakından ilişkili olduğu görgül bulgularla ortaya konan kavramlardan biri de ‘aleksitimi’dir. Aleksitimi terimi, duygularını tanımakta ve ifade etmekte diğer insanlara göre daha fazla güçlük çeken kişileri tanımlamak üzere Sifneos (1979) tarafından ileri sürülmüş, Yunanca a: yokluk, lexis: sözcük ve thymos: duygu kelimelerinin birleşiminden oluşan “alexisthymos” kelimesinden türetilmiştir. Dereboy (1990, s. 157) ise aleksitimiye “duygular için söz yokluğu” şeklinde Türkçeye çevirmiştir. Başlangıçta bu sorunun psikosomatik hastalara özgü olduğu düşünülmüş, fakat araştırmalar çeşitli psikiyatrik ya da bedensel rahatsızlıkları olan kişilerin de aleksitimik özellikler sergileyebildiklerini göstermiştir (Dereboy, 1990). Aleksitimi fibromiyalji, alkol ve madde kötüye kullanımı, depresyon, kaygı bozuklukları, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu olan hastalarda da görülebilmektedir (Maddenci ve ark., 2007; Solmaz ve ark., 2000). Dahası aleksitiminin sadece klinik vakalarda değil, herhangi bir psikopatoloji tanısı olmayan bireylerde de görülebileceği ortaya konmuştur (Epözdemir, 2012; Mattila ve ark., 2008).

Aleksitimi kavramı, Nemiah ve arkadaşları (1976) tarafından duyguları tanımlamadaki güçlükler, duyguları diğerlerine ifade etmede güçlükler, dışsal yönelimli düşünme ve sınırlı imgesel kapasiteyle ilişkili bilişsel özellikler kümesi biçiminde tanımlanmıştır. Bu orijinal bakış açısı çağdaş kuramsal yaklaşımlarda ve araştırmalarda etkililiğini sürdürmektedir (Taylor ve ark., 1997). Aleksitimi, olumsuz duygu durumunun da eşliğiyle bedensel duyumda artışa ya da kişinin bedeniyle ilgili farkındalığının artmasına sebep olabilir. Dolayısıyla artmış semptomları nedeniyle, aleksitimik bireylerin sağlık kurumlarına ve acil servislere daha sık başvurmaları beklenir (Lumley ve ark., 2007). Bach ve Bach (1996) tarafından yapılan bir araştırmada, somatizasyonu en iyi yordayan değişkenin diğer psikopatolojiler ve hastalıkların şiddetinden çok aleksitimi olduğu bulunmuştur. Literatür bulguları dikkate alınarak, bu araştırma kapsamında sınanacak bir diğer hipotez şu şekildedir:

H3: Aleksitimi somatizasyonu yordar.

Gelişimsel perspektife odaklanan bazı çalışmalar, olumsuz erken dönem yaşantılarının, ebeveynin ihmali ve saldırganlığının aleksitimiye yordadığını ortaya koymuştur (Berenbaum ve James, 1994; Brown ve ark., 2016; Kooiman ve ark., 2004). Guzzo ve arkadaşları da (2014) bakım verenin yanıt vericiliği ve duyarlılığının, aleksitimik bireylerde rahatsız edici duyguları ve diğerleriyle kurulan ilişkileri düzenlemede temel belirleyici olduğunu bulmuşlardır. Buradan hareketle, araştırmada sınanacak olan diğer iki hipotez şöyledir:

H4: Anneden algılanan red aleksitimiye yordar.

H5: Babadan algılanan red aleksitimiye yordar.

Sonuç olarak araştırma bulguları hem aleksitimi hem de somatik şikayetlerin algılanan ebeveyn kabul/reddi ile ilişkili olduğu yaklaşımını desteklemektedir (Hussain ve Ahmad, 2014; Katon ve ark., 2001). Duyguları anlama ve ifade etme yeteneği çocuklukta kazanılmadığında, olumsuz düşünce ve duygular daha sonraki yıllarda bedensel yakınmalar yoluyla ifade edilmeye başlar (Lumley, 2000). Ayrıca, kanıtlar duyguları ifade etmedeki bu tür güçlüklerin birincil bakım verenlerle olan erken deneyimlerle yakından bağlantılı olduğunu göstermektedir (Berenbaum ve James, 1994; Guzzo ve ark., 2014). Bu çalışmada, çocukluk döneminde algılanan ebeveyn reddi düzeyinin yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmalar üzerindeki etkisinin incelenmesi ve bu ilişkide aleksitiminin aracılık etkisinin sınanması hedeflenmiştir.

Ebeveynlik alanında yürütülen pek çok çalışmada anneden algılanan sıcaklık ve sevgiye odaklanılmış, babanın rolü daha az dikkate alınmıştır (Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner ve Veneziano, 2001). Bazı araştırmalar ise anne ve baba reddinin psikolojik uyum üzerindeki etkilerini karşılaştırmaya odaklanmıştır (İbrahim ve ark., 2015; Lila ve ark., 2007; Rohner ve Britner, 2002). Alanyazın incelendiğinde anneden ve babadan algılanan reddin etkilerine ilişkin araştırma bulgularının farklılık gösterdiği görülmektedir (Kulaksız ve Erensoy, 2021). Bu çalışmada da anneden ve babadan algılanan reddin aleksitiminin alt boyutları ve somatik yakınmalar üzerindeki etkisinin incelenmesi ve anne-babayla kurulan ilişki niteliğinin ayrı ayrı ele alınması yoluyla alanyazına katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu amaçla hem anne hem de babadan algılanan red ile somatik yakınmalar arasındaki ilişkide aleksitiminin rolünü anlamak üzere sınanacak iki hipotez şöyledir:

H6: Aleksitimi, anneden algılanan red ve yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmalar arasındaki ilişkiye aracılık eder.

H7: Aleksitimi, babadan algılanan red ve yetişkinlik dönemindeki somatik yakınmalar arasındaki ilişkiye aracılık eder.

Bu çalışmanın bir diğer özgün katkısı ise bakım verenlerden algılanan reddin aleksitiminin alt boyutları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi ve bu etkilerin ebeveyn reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkideki olası aracı etkilerinin araştırılmasıdır. Alanyazında aleksitimi ölçeğinin alt boyutlarından biri olan Dışavuruk Düşünme alt boyutunun Duyguları Tanımada Güçlük ve Duyguları Söze Dökmede Güçlük alt boyutlarından ayrıştığı, bu nedenle aleksitiminin iki faktörlü bir yapı olarak ele alınabileceği konusunda tartışmalar bulunmaktadır (Gignac ve ark., 2007). Taylor ve arkadaşları (2004) ise 18 ölçek uyarlama çalışmasını gözden geçirmişler ve üç faktörlü yapının desteklendiğini bildirmişlerdir. Aleksitiminin boyutlarına ilişkin farklı görüş ve bulgulardan yola çıkılarak (Bagby ve ark., 2020; Schroeders ve ark., 2021), bu çalışmada alt ölçeklerin etkileri ayrı ayrı ele alınmıştır.

Yöntem

Katılımcılar

Araştırma verileri çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılan 328 kişinin yaşları 18 ile 64 arasında değişmekte olup ($Ort._{yaş} = 30.30$, $SS = 10.66$), 224'ü kadın (%68.3), 104'ü erkektir (%31.7).

Veri Toplama Araçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği – Yetişkin Kısa Form

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (Rohner ve ark., 1978) yetişkinlerin çocukluk dönemlerine dair algıladıkları ebeveyn kabul ve reddini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş olup, 60 maddeden oluşmaktadır. Ölçek yetişkinlerin, ebeveynlerinin kendilerine yaklaşıklık yedi ila 12 yaş arasındayken nasıl davrandığına dair algılarını içerir (Dedeler ve ark., 2017). Ölçeğin kısa formu ise (Rohner ve ark., 2005) anne ve baba formlarından oluşan 24 maddelik 4'lü Likert tipi bir ölçme aracıdır. Algılanan ebeveyn kabul-reddini dört boyut üzerinden değerlendirmektedir. Bu boyutlar: (1) sıcaklık/şefkat, (2) öfke/saldırganlık, (3) kayıtsızlık/iğmal ve (4) ayırışmamış reddir. Alınan yüksek puanlar, algılanan reddin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı 24 (en yüksek düzeyde kabul) ve 96 (en yüksek düzeyde red) arasındadır. Ölçeğin kısa formunun Türkçe uyarlaması, Dedeler ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır. Anne Formunun alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları .75 ile .92 arasında, Baba Formunun alt ölçeklerinininkilerin iç tutarlılık katsayıları ise .85 ile .95 arasında değişmektedir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının Anne Formu için .40 ile .83 arasında, Baba Formu için ise .86 ile .96 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin iki yarım test güvenilirliğinin Anne Formu için .88, Baba Formu için .94 olduğu saptanmıştır. Bu araştırma kapsamında ölçek toplam puanının iç tutarlılık katsayısı hem Anne Formu hem de Baba Formu için .85 olarak bulunmuştur.

Toronto Aleksitimi Ölçeği

Toronto Aleksitimi Ölçeği (Bagby ve ark., 1994) 20 madde ve üç alt ölçekten oluşan 5'li Likert tipi bir ölçme aracıdır. Alt boyutlar: (1) Duyguları Tanımada Güçlük, (2) Duyguları Söze Dökmede Güçlük ve (3) Dışa Dönük Düşünmedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, aleksitimi düzeyinin yükseldiğine işaret etmektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .81, test-tekrar test güvenilirliği ise .77 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları ise sırasıyla .78, .75 ve .66'dır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışması (Güleç ve ark., 2009) sonucunda alt ölçeklerin güvenilirlik katsayıları sırasıyla .80, .57 ve .63, toplam puana ilişkin iç tutarlılık katsayısı ise .82 bulunmuştur. Bu çalışmada ise ölçek toplam puanının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .86, duyguları ifade etmede güçlük boyutunun iç tutarlılık katsayısı .88, duyguları söze dökmede güçlük boyutunun iç tutarlılık katsayısı .73 ve dışa dönük düşünme boyutunun iç tutarlılık katsayısı .56 olarak bulunmuştur.

Belirti Tarama Envanteri Somatizasyon Alt Ölçeği- Revize

SCL-90-R, kişilerin psikiyatrik belirtilerini tarama amacıyla Derogatis (1977) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 5'li Likert tipi bir ölçme aracı olup, 90 maddeden ve 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Bunlar: (1) Somatizasyon, (2) Obsesif Kompulsif Belirtiler, (3) Kişilerarası Duyarlılık, (4) Depresyon, (5) Kaygı, (6) Düşmanlık, (7) Fobik Kaygı, (8) Paranoid Düşünce ve (9) Psicotizm'dir. Dokuz alt boyuta ek olarak uyku, yeme bozuklukları ve suçluluk duyguları ile ilişkili Ek Skala olarak adlandırılan yedi maddelik onuncu bir alt ölçek içermektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .96 olarak bulunmuştur. Türkçe uyarlama çalışmaları Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Türkçe ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .97, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .90 bulunmuştur. Alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının .65 ile .87 arasında değiştiği raporlanmıştır. Bu araştırma kapsamında Somatizasyon Alt Ölçeği kullanılmış olup, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Formda demografik bilgileri içeren sorular yer almaktadır. Form, katılımcıların yaşları, cinsiyetleri, eğitim durumları, yaşadıkları il, gelir düzeyleri, yetiştirildikleri aile türü, çocukluk dönemlerinde temel bakımlarının kim tarafından karşılandığı, herhangi bir psikolojik/psikiyatrik yardım alıp almadıkları ve kronik hastalıklarının olup olmadığına ilişkin soruları içermektedir.

İşlem

Araştırmanın yürütülmesine dair onay, ilgili üniversitenin Etik Kurulu'ndan alındıktan sonra, veri toplama işlemi Aralık 2019 ile Mart 2020 arasında gerçekleşmiştir. Araştırma verileri çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Ölçeklerin uygulanmasından önce katılımcılara araştırmanın amacı ve katılımcılardan beklenenlere ilişkin bilgi verilmiş, katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Katılımcılara kimliklerinin gizli tutulacağına, çalışmayı herhangi bir sebep göstermeksizin istedikleri zaman bırakabileceklerine, verdikleri bilgilerin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacağına dair bilgiler içeren bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş, kabul eden kişiler araştırmaya katılım sağlamışlardır. Ölçeklerin tamamlanması yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Araştırmada kullanılan ölçme araçları toplam 341 katılımcı tarafından doldurulmuştur. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği ebeveynle kurulan 7-12 yaş arasındaki ilişkiler göz önü-

ne alınarak yanıtlandığı için anne/babasını 12 yaş öncesinde kaybetmiş olan iki katılımcı analiz dışında bırakılmıştır. Analizlerden önce verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.0 ve +1.0 arasında yer alması normal dağılıma uygun (Tabachnick ve Fidell, 2013) olarak kabul edilmiştir. Tek boyutlu normallik analizi yapılarak veri seti üzerinde her bir değişkenin aldığı aşırı değerler SPSS programında artık değerler üzerine kurulu grafiklerin incelenmesi yoluyla belirlenmiş, anneden algılanan kabul/red, babadan algılanan kabul/red ve aleksitimi alt ölçeklerinde uç değerlere sahip beş katılımcı veri setinden çıkarılmıştır. Ardından Mahalanobis Uzaklığı (MU) Yöntemi (Mahalanobis, 1936) kullanılarak çok değişkenli uç değer analizi yapılmıştır ve $p < .001$ anlamlılık düzeyindeki kritik değer üzerinde yer alan altı katılımcı daha analiz dışına çıkarılmıştır. Sonuç olarak, analiz 328 katılımcıdan oluşan veri seti üzerinde yürütülmüştür.

Araştırmada kurulan hipotezleri test etmek amacıyla SPSS 22 paket programı ve aracılık modellerinin test edilmesi için Hayes (2012) tarafından geliştirilen PROCESS 3.5 makro eklentisi kullanılmıştır. Bu yazılım yeniden örnekleme (bootstrapping) yöntemini kullanarak, orijinal veriden yeniden elde edilen büyük veri setlerine dayalı %95 güven aralığı çıktıları üretmekte ve çok sayıda regresyon eşitliğinin modellenebilmesini sağlamaktadır (Hayes ve ark., 2017). Bu çalışmada da aracı değişkenlerin dolaylı etkileri yeniden örnekleme tekniği kullanılarak üretilmiş 5000 kişilik örneklem üzerinden yorumlanmıştır. Aracı değişkenlerin %95 güven aralığında sıfırın bulunmaması dolaylı etkinin sıfırdan farklı, yani anlamlı olduğuna işaret etmektedir (Preacher ve Hayes, 2008).

Bulgular

Araştırma Örneklemine İlişkin Sosyo-Demografik Özellikler ve Araştırma Değişkenlerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırma örnekleminin sosyo-demografik değişkenlere göre dağılımı cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni hal, çocukluk döneminde temel bakımı sağlayan kişi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, kronik hastalık tanısı almış olma, herhangi bir psikiyatrik hastalık tanısı almış olma ve psikolojik yardım almış/alıyor olma değişkenleri temelinde analiz edilmiştir. Betimsel istatistikler incelendiğinde hem katılımcıların hem de anne babalarının eğitim düzeylerinin görece yüksek olduğu görülmektedir. Çocukluk dönemlerinde kendilerine temel bakımı sağlayan yetişkinin kim olduğu sorulduğunda ise ör-

neklemin çoğunluğunda temel bakım verenin anne olduğu görülmektedir (%68.1). Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	224	68.3
Erkek	104	31.7
Yaş		
18-24 yaş	124	37.8
25-34 yaş	84	25.6
35-44 yaş	78	23.8
45-54 yaş	23	7.0
55 yaş ve üzeri	19	5.8
Eğitim düzeyi		
İlkokul-ortaokul	4	1.2
Lise	98	29.9
Önlisans-lisans	164	50
Lisansüstü	62	18.9
Medeni durum		
Bekar	210	64
Evli	101	30.8
Boşanmış/Ayrılmış	16	4.9
Eşini kaybetmiş	1	.3
Anne eğitim düzeyi		
Okur yazar değil	8	2.4
Okur yazar	5	1.5
İlkokul	80	24.4
Ortaokul	34	10.4
Lise	106	32.3
Önlisans-lisans	93	28.4
Lisansüstü	2	.6
Baba eğitim düzeyi		
Okur yazar değil	1	.3
Okur yazar	5	1.5
İlkokul	48	14.6
Ortaokul	46	14
Lise	85	25.9
Önlisans-lisans	127	38.7
Lisansüstü	16	4.9
Temel bakımveren		
Anne	223	68.0
Baba	7	2.1
Anne ve baba eşit düzeyde	66	20.1

Diğer	32	9.8
Kronik hastalık tanısı		
Var	61	18.6
Yok	267	81.4
Psikiyatrik tanı		
Var	67	20.4
Yok	261	79.6
Psikolojik yardım almış/alıyor olma		
Almış	147	44.8
Almamış	181	55.2

Araştırma Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Cinsiyet, psikiyatrik tanı almış olma, kronik hastalık tanısı almış olma, ruh sağlığı alanında bir uzmandan psikolojik yardım alıyor/almış olma ile algılanan anne reddi, algılanan baba reddi, aleksitiminin alt boyutları ve somatizasyon arasındaki ilişkiler parametrik olmayan bir yöntem olan Spearman-Brown korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Parametrik olmayan korelasyon analizi sonucunda cinsiyet değişkeninin (kadın=0, erkek=1) duyguları söze dökmede güçlük ile pozitif yönde ($r_s = .13$) ve somatizasyonla ($r_s = .14$) negatif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği görülmüştür. Algılanan anne reddi ($r_s = .01$) ve algılanan baba reddi ($r_s = .08$) ile cinsiyet değişkeni arasında ise anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Kronik hastalık tanısı almış olmak araştırmada kullanılan hiçbir ölçek puanı ile anlamlı ilişki göstermemiştir. Psikiyatrik tanı almış olma değişkeninin ($r_s = .17$) ve psikolojik yardım almış/alıyor olma değişkeninin ($r_s = .13$) somatizasyonla pozitif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur.

Yaş, algılanan anne reddi, algılanan baba reddi, aleksitiminin üç alt boyutu (duyguları ifade etmede güçlük, duyguları söze dökmede güçlük, dışadönük düşünme) ve somatik yakınmalar arasındaki ilişkiler Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgular, yaş değişkeni ile Toronto Aleksitimi Ölçeği'nin alt boyutları olan duyguları tanımadada güçlük ($r = -.28$), duyguları söze dökmede güçlük ($r = -.19$) ve somatizasyon ($r = -.15$), arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu göstermiştir. Bir diğer deyişle, hem aleksitiminin iki alt boyutu hem de somatik yakınmalar yaşı daha genç olan katılımcılarda daha yüksek düzeydedir. Anneden algılanan ret ile babadan algılanan ret pozitif yönde yüksek düzeyde ($r = .52$) ilişkili bulunmuştur. Duyguları tanımadada güçlük değişkeninin algılanan anne reddi ($r = .20$) ve algılanan baba reddi ile ($r = .16$) pozitif yönde anlamlı ilişki gösterdiği, benzer biçimde somatizasyon değişkeninin de algılanan anne reddi ile ($r = .20$) ve algılanan baba reddi ($r = .16$), ile ilişkisinin

pozitif yönde ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra duyguları söze dökmede güçlüğün algılanan anne reddi ile pozitif ve anlamlı yönde ($r=.12$), ilişki gösterirken algılanan baba reddi ile arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı ($r=.10$), bulunmuştur. Aleksitiminin alt boyutlarıyla somatizasyon arasındaki ilişkiler incelendiğinde ise somatizasyonun duyguları tanımada güçlük ($r=.47$), ve duyguları söze dökmede güçlük ($r=.30$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye sahip olduğu, dışadönük düşünme ($r=.10$), ile arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur. Analizlere ait korelasyon katsayıları Tablo 2 ve Tablo 3'te gösterilmiştir. Korelasyon analizinden elde edilen bulgular göz önüne alınarak algılanan ebeveyn reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkide Toronto Aleksitimi Ölçeği'nin yalnızca duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük alt boyutlarının aracı rolleri incelenmiştir.

Tablo 2

Pearson Momentler Korelasyon Analizi Bulguları ve Betimsel İstatistikler (n=329)

	Ort.	SS.	Min	Max	1	2	3	4	5	6	7
1.Yaş	30.40	10.67	18	62	-	.04	.01	-.28**	-.19**	-.07	-.15**
2.EKRÖ-A	36.07	11.17	24	77		(.85)	.52**	.20**	.12*	-.03	.20**
3.EKRÖ-B	39.99	14.08	24	87			(.85)	.16**	.10	-.04	.16**
4.DTG	14.85	6.41	7	34				(.88)	.69**	.14**	.47**
5.DSDG	11.54	4.21	5	23					(.73)	.28**	.30**
6.DD	22.38	3.03	14	32						(.56)	.10
7.Somatizasyon	13.01	8.13	1	39							(.82)

*p<.05, **p<.01 Parantez içindeki değerler Cronbach alfa katsayılarıdır

Not. EKRÖ-A=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Formu, EKRÖ-B=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba Formu, DTG=Duygu Tanımada Güçlük (Toronto Aleksitimi Ölçeği 1. Boyutu), DSDG=Duyguları Söze Dökmede Güçlük (Toronto Aleksitimi Ölçeği 2. Boyutu), DD=Dışa dönük Düşünme (Toronto Aleksitimi Ölçeği 3. Boyutu)

Tablo 3

Parametrik Olmayan (Spearman Brown) Korelasyon Analizi Katsayıları

Sosyo-demografik değişkenler	EKRÖ-A	EKRÖ-B	Duyguları tanımada güçlük	Duyguları söze dökmede güçlük	Dışa dönük düşünme	Somatizasyon
Cinsiyet	.01	.08	.06	.13*	.12	-.14*
Kronik hastalık tanısı	.00	.02	.01	-.04	.02	-.06
Psikiyatrik tanı	.04	.10	.10	.05	-.09	.17**
Psikolojik yardım alma	.09	.10	-.03	-.05	-.08	.13*

**p<.01, *p<.05

Not. EKRÖ-A=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Formu, EKRÖ-B=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba Formu

Aracılık Analizi Bulguları

Korelasyon analizinden elde edilen bulgular göz önüne alınarak algılanan ebeveyn reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkide Toronto Aleksitimi Ölçeği'nin yalnızca duy-

guları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük alt boyutlarının aracı rolleri incelenmiştir.

Ebeveynden algılanan red düzeyi (anne ve babadan algılanan red için ayrı ayrı) ile somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı etkisi basit aracılık modeli (PROCESS, Model 4) ile sınanmıştır. Cinsiyet, yaş, psikiyatrik tanı almış olma, psikolojik yardım almış/alıyor olma değişkenleri, somatizasyon ile anlamlı düzeyde ilişki gösterdikleri için modele kontrol değişkenleri olarak dâhil edilmişlerdir. Söz konusu değişkenlerin hem aleksitiminin somatizasyonla ilişkili olan iki alt boyutu (duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük) hem de somatizasyon üzerindeki etkileri Tablo 4’te sunulmuştur. Algılanan anne reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkide duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük boyutlarının aracı etkileri sınanırken algılanan baba reddi kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiş, aynı şekilde babadan algılanan red ile somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitimi boyutlarının aracılık etkileri incelenirken de anne reddi kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiştir. Ayrı ayrı kurulmuş olan bu iki regresyon modelindeki doğrudan ve dolaylı etkiler Tablo 5’te raporlanmıştır.

Model sınıandığında anneden algılanan reddin somatizasyon üzerindeki toplam etkisinin (c) pozitif yönde ve anlamlı olduğu ($b = .12$, $SH = .05$, %95 GA [.03, .21]) bulunmuştur. Söz konusu bulgu $H1$ ’i desteklemiştir. Bulgular ayrıca, algılanan anne reddinin hem duyguları tanımada güçlük üzerindeki doğrudan etkisinin ($b = .11$, $SH = .03$, %95 GA [.04, .18]) hem de duyguları söze dökmede güçlük üzerindeki doğrudan etkisinin ($b = .05$, $SH = .02$, %95 GA [.00, .09]) pozitif yönde ve anlamlı olduğunu göstermektedir. Söz konusu bulgu, algılanan anne reddinin aleksitiminin iki alt boyutu üzerinde anlamlı etkisi olduğunu göstererek $H4$ ’ü kısmen desteklemiştir.

Algılanan baba reddinin etkisinin sınıandığı ikinci modelde babadan algılanan reddin somatizasyon üzerindeki toplam etkisinin (c) istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ($b = .04$, $SH = .04$, %95 GA [-.03, .11]) bulunmuştur. Bu bulgu ise $H2$ ’nin doğrulanmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, algılanan baba reddinin hem duyguları tanımada güçlük ($b = .02$, $SH = .02$, %95 GA [-.03, .08]) hem de duyguları söze dökmede güçlük üzerindeki doğrudan etkisinin ($b < .001$, $SH = .02$, %95 GA [-.03, .04]) istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla algılanan baba reddinin aleksitimi yordayacağını ileri süren $H5$ de desteklenmemiştir. Duyguları tanımada güçlüğün somatizasyon üze-

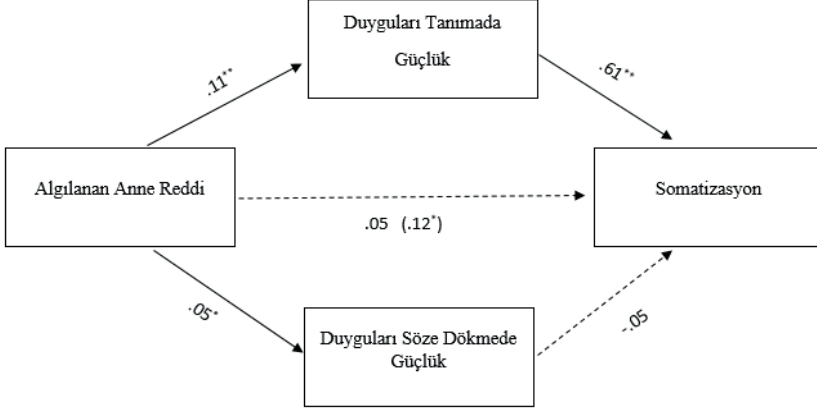
rindeki doğrudan etkisi pozitif ve anlamlı iken ($b = .61$, $SH = .09$, %95 GA [43, .78]), duyguları söze dökmede güçlüğün somatizasyon üzerindeki doğrudan etkisi istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($b = -.05$, $SH = .13$, %95 GA [-.31, .20]). Bu bakımdan, aleksitiminin somatizasyonu yordayacağını ileri süren $H3$ kısmen desteklenmiştir.

Aracılık etkileri incelendiğinde anneden algılanan ret ile somatizasyon arasındaki ilişkide duyguları tanımada güçlüğün aracı etkisini sınavan dolaylı etkinin anlamlı olduğu (dolaylı etki=.07, $SH=.02$ %95 GA [03, .12]), aynı ilişkide duyguları söze dökmede güçlüğün aracılık etkisinin ise istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı (dolaylı etki<-.001, $SH<.001$, %95, GA [-.02, .01]) bulunmuştur. Aleksitiminin yalnızca bir alt boyutunun algılanan anne reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini gösteren bu bulgu $H6$ 'yı kısmen doğrulamış görünmektedir. Aracı değişken modele dâhil edildikten sonra (c') anneden algılanan reddin somatizasyon üzerindeki etkisinin anlamlılığını yitirdiği ($b = .05$, $SH=.04$, %95 GA [-.03, .13]) bulunmuştur. Sonuç olarak, anneden algılanan ret ile somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin duyguları tanımada güçlük boyutunun aracılık etkisinin anlamlı olduğu ve elde edilen modelin somatizasyon değişkenindeki varyansın %27'sini açıkladığı [$F(8,318)=14.605$, $p<.001$, $R^2=.27$] görülmüştür.

Babadan algılanan ret ile somatizasyon arasındaki ilişkide duyguları tanımada güçlüğün aracı etkisini sınavan dolaylı etkinin (dolaylı etki = .01, $SH = .02$ %95 GA [-.02, .05]) ve duyguları söze dökmede güçlüğün aracılık etkisinin (dolaylı etki < -.001, $SH < .001$, %95 GA [-.01, .001]) istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı bulunmuştur. Aleksitiminin boyutları aracı değişken olarak modele dâhil edildiğinde de (c') babadan algılanan reddin somatizasyon üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu ($b = .03$, $SH = .03$, %95 GA [-.04, .09]) bulunmuştur. Bu bulgu $H7$ 'nin reddedilmesi anlamına gelmektedir. Hem anne hem de babadan algılanan ret için sınanmış olan iki modelde de aleksitiminin duyguları tanımada güçlük alt boyutunun somatizasyon üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüş ($p < .001$), dolayısıyla $H3$ de kısmen desteklenmiştir. Sınanan araştırma modelleri ve değişkenler arasındaki ilişkilerin standardize edilmemiş katsayı değerleri Şekil 1 ve Şekil 2'de sunulmuştur. Regresyon analizi bulguları ise Tablo 4 ve Tablo 5'te sunulmuştur.

Şekil 1

Annenen Algılanan Reddedilme ile Somatizasyon Arasındaki İlişkide Aleksitiminin Aracı Rolü

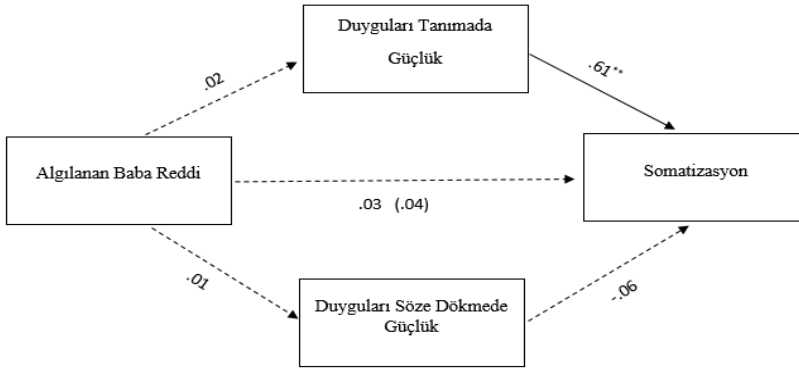

** $p \leq .001$, * $p < .05$

Not. Çocukluk döneminde anneden algılanan red ile yetişkinlik dönemindeki somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolü. Şekilde standardize olmayan beta değerleri sunulmuştur. Kontrol değişkenlerinin katsayıları şekil üzerinde gösterilmemiş, Tablo 4'te raporlanmıştır.

Şekil 2

Babadan Algılanan Reddedilme ile Somatizasyon Arasındaki İlişkide Aleksitiminin Aracı Rolü

** $p \leq .001$, * $p < .05$

Not. Çocukluk döneminde babadan algılanan red ile yetişkinlik dönemindeki somatizasyon arasındaki ilişkide aleksitiminin aracı rolü. Şekilde standardize olmayan beta değerleri sunulmuştur. Kontrol değişkenlerinin katsayıları şekil üzerinde gösterilmemiş, Tablo 4'te raporlanmıştır.

Tablo 4
Aracılık Analizi Bulguları

Sonuç Değişkenleri	Model 1 DTG			Model 2 DSDG			Model 3 Somatizasyon		
	B	SH	p	B	SH	p	B	SH	p
Kontrol değişkenleri									
Cinsiyet	2.704	.765	.001	1.966	.524	.000	-2.716	.939	.004
Psikiyatrik tanı	1.858	.942	.049	.835	.645	.196	1.616	1.134	.155
Psikolojik yardım	-.481	.789	.542	-.324	.540	.549	.504	.945	.595
EKRÖ-B	.022	.027	.418	.006	.019	.753	.026	.033	.426
EKRÖ-A	.114	.034	.001	.048	.024	.043	.050	.042	.232
DTG (M1)							.607	.088	.000
DSDG (M2)							-.055	.130	.671
	R ² =.174 F(6,320)=11.20*** P<.000			R ² =.101 F(6,320)=6.02** P<.000			R ² =.269 F(8,318)=14.61*** P<.000		

Not. *EKRÖ-A=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Formu, EKRÖ-B=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba Formu, DTG: Duyguları tanımda güçlük, DSDG: Duyguları söze dökmeye güçlük
**Cinsiyet değişkeni 0=kadın, 1=erkek, Psikiyatrik tanı almış olma değişkeni 0=hayır, 1=evet, Psikolojik yardım almış/aliyor olma değişkeni 0=hayır, 1=evet olarak kodlanmıştır

Tablo 5
Doğrudan ve Dolaylı Etkiler

Doğrudan ve Dolaylı Etkiler	B	SH	LLCI	ULCI
Bağımsız değişken: EKRÖ-A				
Toplam Etki (c)	.117	.046	.027	.207
Doğrudan Etki (c')	.050	.042	-.032	.133
Dolaylı Etki (DTG)	.069	.024	.027	.124
Dolaylı Etki (DSDG)	-.003	.008	-.021	.014
Bağımsız değişken: EKRÖ-B				
Toplam Etki (c)	.039	.038	-.032	.110
Doğrudan Etki (c')	.026	.033	-.038	.090
Dolaylı Etki (DTG)	.013	.017	-.022	.047
Dolaylı Etki (DSDG)	-.003	.003	-.008	.006

Not. **p<.01, *p<.05, %95 LLCI: Alt sınır güven aralığı, ULCI: Üst sınır güven aralığı, EKRÖ-A=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Formu, EKRÖ-B=Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Baba Formu, DTG: Duyguları tanımda güçlük, DSDG: Duyguları söze dökmeye güçlük

Regresyon analizine dâhil edilen kontrol değişkenlerinin, aracı değişkenler ve sonuç değişkeni üzerindeki etkileri incelendiğinde ise cinsiyetin hem duyguları tanımda güçlük ($b = 2.70$, $SH = .76$, %95 GA [1.19, 4.21]), hem duyguları söze dökmeye güçlük ($b = 1.96$, $SH = .52$, %95 GA [.93, 2.99]) hem de somatizasyon üzerindeki ($b = -.271$, $SH = .94$ %95 GA [-4.56, -.87]) etkilerinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. Bir diğer deyişle erkek olmanın aleksitiminin iki alt boyutunu, kadın olmanın da soma-

tizasyonu yordadığı görülmüştür. Yaş değişkeninin duyguları tanıma güçlüğü ($b = -.21$, $SH = .03$ %95 GA [-.27,-.14]) ve duyguları ifade etmede güçlüğü üzerindeki etkilerinin ($b = -.11$, $SH = .03$ %95 GA [-.15,-.05]) de istatistiksel açıdan anlamlı olduğu dikkati çekmiştir. Genç yaşta olmanın bu boyutlardaki güçlüğü yordadığı, tüm değişkenler modele dâhil edildiğinde ise yaşın sonuç değişkeni olan somatizasyon üzerindeki etkisinin ise anlamlı olmadığı bulunmuştur. Psikiyatrik bir tanı almış olmak ise duyguları tanıma güçlüğü üzerinde anlamlı etki göstermiş ($b = 1.85$, $SH = .94$ %95 GA [.001, 3.71]), ancak etkisi sınıranan ikinci aracı değişken olan duyguları söze dökmeye güçlüğü ve sonuç değişkeni olan somatizasyon üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. Ruh sağlığı alanında görev yapan bir uzmandan psikolojik yardım almış/alıyor olmak ise kurulan modellerde aracı değişkenler ve sonuç değişkeni üzerinde anlamlı bir etki göstermemiştir.

Tartışma

Bu araştırmanın amacı, anne ve babadan algılanan ret düzeyinin aleksitimi ve somatizasyon üzerindeki etkilerini ortaya koyan gelişimsel bir yaklaşımı kesitsel ve korelasyonel bir araştırma deseni kullanarak sınamaktır.

Çalışmanın bulguları, çocukluk çağı duygusal yaşantılarının, özellikle de bakım ve-
renle kurulan ilişkinin olumsuz niteliğinin aleksitimiye yordadığını gösteren alanyazın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Berenbaum ve James, 1994; Zlotnick ve ark., 2001). Aleksitimi çocukluk dönemindeki kötü muamele ve reddedilme yaşantıları ile baş etmek üzere kullanılan işlevsiz bir başa çıkma yöntemi olarak ele alınmaktadır (Scher ve Twaite, 1999). Aleksitimi dissosiyasyona benzer bir işlev göstererek, çocukluk çağındaki olumsuz yaşantılarla bağlantılı olan üzüntü, değersizlik, öfke ve kaygıdan kaçınmayı sağlayabilir (Elzinga ve ark., 2002). Özellikle düşmanlık, istismarcı ve ihmali edici ebeveynler söz konusu olduğunda, sorunlu ebeveyn-çocuk ilişkileri ortaya çıkabilmektedir (Hussain ve Ahmed, 2014). Nitekim Berenbaum (1996) ebeveynlerinden düşmanlık ve saldırganlık gören bireylerin bunu deneyimlemeyenlere oranla duygu tanımlamada çok daha fazla zorluk çektiğini bulmuştur. Yeterli duygusal desteği görmemenin ve ebeveynlerden yeterli sıcaklığı alamamanın çocukların duygu düzenleme becerilerine ve duygularını yönetmeyi öğrenecekleri türde ilişkileri kurma kapasitelerine zarar vermesi muhtemeldir. Duyguları tanımanın ve ifade etmenin teşvik edilmediği bir ortamda, çocuklar bu konuda kendilerini güvensiz hissedebilirler (Paivio ve McCulloch,

2004).

Somatizasyon ve aleksitimi arasındaki anlamlı ilişki alanyazın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir (Aydın ve ark., 2013; Bach ve Bach, 1996; Dereboy, 1990; Yavuz ve ark., 2018). Aleksitimik bireylerin duygularla ilişkili olarak adaptif yanıtlar üretmedikleri, bu nedenle de bu kişilerde olumsuz duyguların kronikleştiği tartışılmaktadır. Rieffe ve arkadaşları (2007) aleksitimik bireylerin duyguyu tanımlayamamalarının ve uygun tepkiyi gösterememelerinin olumsuz duygulara ve uyumsuz tepkilere sebep olduğunu ve bu durumun dışsal uyaranlar kadar içsel uyaranlar (örn., ağrı) için de geçerli olduğunu tartışmışlardır. Raffagnato ve arkadaşları (2020) da somatoform bozukluğu olan kişiler için vücudun psikolojik acıyla baş etmek için bir araca dönüştüğünü belirtmişler ve psikolojik rahatsızlıkların fizyolojik birtakım bozukluklar biçiminde ortaya çıktığını ileri sürmüşlerdir. Regresyon analizi bulguları, algılanan anne reddinin, algılanan baba reddi modele kontrol değişkeni olarak eklendiğinde, aleksitiminin alt boyutları olan ‘duyguları tanımada güçlük’ ve ‘duyguları söze dökmeye güçlük’ değişkenleri ve somatizasyon üzerindeki etkisinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca, algılanan anne reddi ile somatizasyon arasındaki ilişkiye aleksitiminin duyguları tanımada güçlük boyutunun aracılık ettiği bulunmuştur. Algılanan baba reddinin bağımsız değişken olduğu ikinci modelde, algılanan anne reddi kontrol değişkeni olarak modele dâhil edilmiş ve algılanan baba reddinin aleksitimi boyutları ve somatizasyon üzerindeki doğrudan etkilerinin anlamlı olmadığı bulunmuştur. Bebeklerin ve çocukların temel bakım verenleri ile kurdukları etkileşimlere ilişkin gözlemsel araştırma bulguları, annenin temel bakım veren olma rolüne vurgu yapan psikolojik yaklaşımları destekleyen bulgular ortaya koymaktadır (Krystal, 1988; McDougall, 1982). Duyguların ve duygu düzenleme kapasitesinin gelişimi yaşamın erken evrelerinde çocuğa temel bakımı sunan kişinin duygusal ifadelerinin *aynalanması* ve duyguları paylaşma deneyimleriyle mümkün olmaktadır (Taylor ve ark., 1997). Çocuğa birincil bakım veren kişiler içsel yatkınlıkları (engellenme toleranslarının düşük olması) ya da dışsal faktörler sebebiyle (uzun süreli hastalık yaşantıları) yeterince empatik ve yanıtlayıcı değilse, çocukta duygu düzenleme ve duyguların ifadesi ile ilgili sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Kooiman ve ark., 2004).

Algılanan anne reddi regresyon denkleminde kontrol değişkeni olarak girdiğinde, baba reddinin aracı değişken ve sonuç değişkeni üzerinde bir etki göstermemesi dikkat çekicidir. Anne ve baba reddinin çocuk üzerindeki etkilerine ilişkin farklılığın nedeni sosyo-kültürel etkenlerle açıklanabilir. Annelerin ve babaların aile sistemi içindeki rolleri tarihsel süreçler ve kültürel gruplar açısından çeşitlilik gösterir (Tamis-LeMonda,

2004). Annenin çalışma hayatına katılımı pek çok Batı toplumunda norm halini almıştır ve bu süreçte baba çocuk etkileşimleri de değişmeye başlamıştır. Parke (2004) bireysel, ailesel, kurumsal ve kültürel etkenlerin babanın rolü üzerinde etkili olduğunu ve babalık rolünün annelik rolünden daha az planlanmış ve belirlenmiş bir rol gibi görüldüğünü tartışmıştır. Annenin temel bakım veren olarak görülmesi ve toplum tarafından annelik rolü konusunda yaygın biçimde kabul edilen kalıpyargılar, anneden alınan bakımın ve ilginin babadan alınan bakım ve ilgiden daha katı biçimde değerlendirilmesine yol açıyor olabilir. Pek çok toplumda, ailenin başat tanımı orta sınıf, ilk evliliğini yapmış heteroseksüel bir çift ve onların biyolojik çocuklarından oluşan çekirdek bir aileyi resmeder ve bu ailede ev kadını olan bir anne ve çalışan bir baba bulunur (Ganong ve ark., 1990; Nelson ve Prilleltensky, 2010). Elbette yıllar içinde toplumsal cinsiyet rollerinde ortaya çıkan değişimleri ve kültürel farklılıkları dikkate aldığımızda bu tür bir genelleme tartışmaya açıktır. Ancak kitle iletişim araçları, sosyal medya, dil, yasal sistemler ve dinler sürekli olarak bu aile düzeninin norm olduğu mesajını iletirler (Nelson ve Prilleltensky, 2010). Bu sosyal bağlam ebeveynliğe ve aileye ilişkin hem kamusal hem de bilimsel alanda kalıpyargıları, tutumları, kavramsallaştırmaları ve yorumları biçimlendirir (Georgas ve ark., 2006). Bu bakımdan, annenin çocuk üzerindeki rolüne vurgu yapan her türlü araştırma bulgusunun toplumsal cinsiyet rolleri ve anneliğe ilişkin sosyal temsiller bağlamında tartışılmaya açılması da büyük önem taşımaktadır.

Babalar da çocuklarıyla tıpkı anneler gibi yakın etkileşime sahip olabilirler. Fakat özellikle de annenin mevcut olduğu durumlarda bunu daha az yapma eğiliminde oldukları bulunmuştur (Mendonça ve ark., 2010). Solomon ve George'a göre (1999) eşler arasındaki ilişki, babanın anne-çocuk arasındaki bağa girmeyi seçip seçmeyeceği ve/veya bunu yapmaya izni olup olmadığını etkiler. Bazı durumlarda annelerin annelik bekçiliği (gatekeeper) yaparak bu ilişkiye dâhil oldukları da tartışılmıştır (Cannon ve ark., 2008). Bu çalışmada da katılımcılara çocukluk dönemlerinde kendilerine temel bakımı sağlayan kişinin kim olduğu sorulduğunda, örneklemin büyük çoğunluğu (%68) temel bakımı aldıkları kişinin anneleri olduğu bilgisini vermişlerdir. Dolayısıyla, anne reddinin aleksitimi ve somatizasyon üzerindeki etkilerinin anlamlılığı üzerinde bu durumun da etki yaratmış olması olası görünmektedir.

Araştırma kapsamında sosyo-demografik değişkenlerin, anneden algılanan ret, babadan algılanan ret, aleksitimi ve somatizasyon ile arasındaki ilişkiler sınanmıştır. Bulgular cinsiyet, yaş, psikiyatrik tanı almış olma ve psikolojik yardım almanın somatik yakınmalarla anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu, buna karşın kronik bir hastalık tanısı

almış olmanın somatizasyonla anlamlı düzeyde ilişkili olmadığını göstermiştir. Korelasyon analizi sonucunda dikkati çeken önemli bir bulgu anneden ve babadan algılanan ret düzeyi arasında yüksek düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmasıdır. Bu sonuca göre ailedeki duygusal işlevsellik bir bütün olarak değerlendiriliyor, anne ve baba duygusal sıcaklık ya da reddedicilik bakımından birbirine benzer düzeyde algılanıyor olabilir. Bunun yanı sıra, her iki ebeveynden de algılanan ret düzeyinin hem aleksitimi hem de somatizasyonla pozitif yönde anlamlı ilişki göstermesi (Hussain ve Ahmed, 2014) ve aleksitimi ile somatizasyon arasındaki ilişkinin de pozitif yönde ve anlamlı olması (Bach ve Bach, 1996; Mattila ve ark., 2008) alanyazınla tutarlılık göstermektedir.

Bir diğer dikkat çekici bulgu da kadın olmanın somatizasyonu, erkek olmanın da aleksitiminin duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük boyutlarını anlamlı biçimde yordamasıdır. Her iki bulgu da alanyazın ile tutarlıdır. Aleksitimiye normatif cinsiyet rolleriyle ilişkilendiren ve erkeklerin duygularını ifade etmemeyi sosyalleşme sürecinde öğrendiğini ileri süren yaklaşımı destekleyen pek çok araştırma bulgusu erkeklerin aleksitimi düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermiştir (Levant ve ark., 2009; Parker ve ark., 1993). Ayrıca araştırmalar kadınların somatizasyon ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğuna işaret etmektedir (Cloninger ve ark., 1986; Wool ve Barsky, 1994). Wool ve Barsky (1994) somatizasyonun kadınlara özgü bir tanı olmadığını vurgulayarak, araştırma bulgularında gözlenen cinsiyet farklılığına ilişkin olası beş nedeni sıralamışlardır. Bu farklılıklar mevcut rahatsızlığın ifade edilmesiyle ilgili cinsiyet farklılığından, tıbbi yardım aramaya hazır oluş farklılığından, somatik yakınmalarla yakından ilişkili psikiyatrik tanılarının yaygınlığından, kadınların ve erkeklerin bedensel duyularındaki ufak değişimler konusundaki eşik, tolerans ve hassasiyet farklılıklarından ve son olarak da ilişki örüntülerindeki farklılıklardan kaynaklanabilir.

Yaş değişkeninin hem duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük hem de somatizasyon üzerinde negatif ve anlamlı etkilere sahip olduğu bulunmuştur. Alanyazında yaş ile aleksitimi ve yaş ile somatizasyon arasındaki ilişkilere yönelik bulgular tutarlı görünmemektedir (Bağcı, 2008; Karakis ve Levant, 2012). Ancak bu araştırmanın bulguları, genç yaşın hem aleksitimi hem de somatizasyonla ilişkili olduğunu göstermiştir. Aleksitiminin alt boyutlarının somatizasyonla pozitif yönde ilişki göstermesinden hareketle, ilerleyen yaş ile duyguları tanıma ve söze dökme becerilerinin geli-

şebileceği, bunun sonucunda da somatik yakınmaların azalabileceği yorumu yapılabilir. Psikiyatrik tanı almış olma ve psikolojik yardım almış/alıyor olma değişkenleri aleksitimi alt boyutları ve somatizasyonla pozitif yönde ilişkili olsalar da analiz edilen regresyon modelinde aleksitimi ve somatizasyon üzerinde anlamlı etki göstermemişlerdir. Tanının ve alındığı bildirilen psikolojik yardımların nitelikleri bilinmediği ve katılımcılara bu konularda detaylı sorular yöneltilmediği için, söz konusu bulgular konusunda net yorumlar yapmak güçtür.

Dikkat çekici bir diğer bulgu da aleksitiminin dışa dönük düşünme alt boyutunun ne ebeveyn reddi ne de somatizasyon ile anlamlı bir ilişki göstermesidir. Ayrıca dışa dönük düşünme alt boyutunun aleksitimin duyguları tanımada ve söze dökmede güçlük alt boyutları ile pozitif yönde ve anlamlı olmakla birlikte görece düşük düzeyde korelasyon gösterdiği bulunmuştur. Söz konusu bulgu aleksitiminin iki boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmesinin uygun olacağını savunan alanyazın bulgularını destekler niteliktedir (Kooiman ve ark., 2002). Goerlich (2018) bir kişinin bir duyguyu tanımlamak için, o duyguya bir etiket takması gerektiğini belirtmiş ve iki boyut arasındaki yüksek düzeydeki pozitif ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Bu perspektiften bakıldığında duyguları tanımada güçlük ve duyguları söze dökmede güçlük boyutlarının her ikisi de açıkça duygulara atıfta bulunduğundan, nispeten birbirleriyle yakından ilişkili görünmektedirler; oysa dışa dönük düşünme boyutu, özellikle bir düşünme stilini, yani mutlaka bir duygu deneyimini içermeyen bilişsel bir modu değerlendiriyor olabilir (Goerlich, 2018).

Araştırmanın belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan ilki çevrimiçi veri toplamanın beraberinde getirdiği yanlılıktır. Çalışmaya katılanların çoğu eğitim düzeyi yüksek, internet erişimine sahip kişilerdir. Ek olarak, kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısından yüksektir. Bu bakımdan örneklemin toplumu temsil ediciliği konusunda bir kısıtlılık oluşmuştur. İkinci olarak kesitsel araştırma deseni, değişkenler arasındaki ilişkilerin gücü ve yönüne ilişkin yorumlamalara belirli oranda izin vermektedir. Her ne kadar çocukluk çağı yaşantılarının ve ebeveynle kurulan ilişkinin niteliğinin yetişkinlik dönemi yaşantılarının kökleri olduğu bilinse de sonraki deneyimler, sosyo-ekonomik koşullar, eğitim gibi çevresel faktörlerin de hem kişilik özelliklerinin hem de kişiler arası ilişki sorunlarının anlaşılmasında önemi büyüktür. Bu sınırlılığın önüne belirli düzeyde geçebilmek amacıyla analizler sırasında somatik yakınmalarla ilişkili olabilecek yaş, cinsiyet, psikiyatrik tanı almış olma ve psikolojik yardım almış olma değişkenleri kont-

rol edilmiştir. Fakat farklı eğitim düzeylerine sahip daha geniş bir örnekleme yürütülecek ve kişilik özellikleri ve yetişkinlik dönemi yaşantılarına ilişkin sorunların da dâhil edileceği bir model, somatik yakınmaların anlaşılması konusunda daha net bir gelişimsel perspektif elde edilmesini sağlayacaktır.

Bir diğer sınırlılık da katılımcıların %20.4'ünün psikiyatrik tanılarının bulunduğunu belirtmeleridir. Katılımcıların %44.8'i psikolojik yardım almış ya da almakta olduğunu ifade etmiştir. Verinin çevrimiçi toplanmış olması, bir tür yanlılığa sebep olmuş ve tanı almış ya da psikolojik yardım almış olan kişilerin ilgisini çekmiş olabilir. Her ne kadar psikiyatrik tanı alma ve psikolojik yardım almış/alıyor olma durumu regresyon modelinde aleksitimi ve somatizasyon üzerinde anlamlı etki göstermemiş olsa bile aleksitimi alt boyutları ve somatizasyonla pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle söz konusu değişkenler analizlere kontrol değişkenleri olarak dahil edilmiş ve bu yolla etkilerinin kontrol edilmesi hedeflenmiştir. Ancak ileride yürütülecek olan çalışmalarda somatizasyon ve aleksitimi tanısı almış olan katılımcılarla almamış olanların karşılaştırılacağı bir araştırma deseninin bu konuda daha açık bir bulgu elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Bir diğer çözüm önerisi de somatizasyon ile komorbidite göstermesi mümkün tanı semptomlarının analize dahil edilmesi olabilir. Bu çalışmada Belirti Tarama Envanteri alt ölçeklerinin tümü kullanılmış olsaydı, daha kapsamlı bir analiz ve daha net bir çıkarım olanağı bulunabilirdi.

Aleksitiminin güvensiz bağlanma biçimleriyle ilişkili olduğuna dair alanyazın bulguları aleksitiminin gelişimsel sürecinin anlaşılması bakımından önem taşımaktadır (Beckendam, 1997). Waldinger ve arkadaşları (2006) güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip kişilerin gereksinimlerinin diğerlerince karşılanacağına ilişkin beklentilerinin zayıf olduğuna vurgu yapmışlar, bu nedenle de bu kişilerde diğerlerinden yardım alabilmenin bir yolu olarak somatik yakınmaların artabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu bulgular kişiler arası kabul/red kuramı (Rohner, 1980) çerçevesinde tartışıldığında da benzer bir örüntü ortaya çıkmaktadır. Ebeveyn tarafından reddedildiklerini algılayan çocuklar için model alabilecekleri sıcaklık dolu bir anne ve baba yoktur, bu nedenle de sevgi duygusunu ve sevmeyi öğrenemezler. Sıcaklık ve şefkate çok fazla gereksinim duymalarına karşın sevmeyi ve sevilme duygusunu hissetmekte güçlük çekerler. Dolayısıyla reddedilmiş çocuklar duygusal açıdan yalıtılmış kişiler olurlar ve başkalarıyla samimi ve yakın ilişkiler kuramazlar (Rohner ve Brothers, 1999; Rohner ve ark., 2008). Bu nedenle de yakın ilişki ve sosyal destek eksikliği yaşayan kişilerin sağlıkları bu durumdan olumsuz

etkilenebileceği gibi, somatik yakınmalar diğerlerinden ilgi almanın bir yolu haline gelebilir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda bağlanma biçimlerinin kurulacak modele dahil edilmesinin ve değişkenler arasındaki ilişkileri sınavacak geniş kapsamlı modellerin sınanmasının alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, somatik yakınmaların ortaya çıkışının anlaşılmasında gelişimsel perspektifin önemini ortaya koyan bu çalışmanın bulguları, somatik yakınmaların duyguları tanıma ve ifade etme güçlüğü ile yakından ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, anne ve babadan algılanan reddin farklı biçimde işlev göstermesi, ebeveynlik rolü beklentilerinin sosyo-kültürel perspektiften değerlendirilmesi gerekliliğini tartışmaya açmaktadır. Pratik çıkarımlar açısından değerlendirildiğinde ise söz konusu bulgular, somatizasyon yakınmalarıyla sağlık kuruluşlarına başvuran kişilerde duygu tanıma ve ifade becerileri ve kapasitelerinin ele alınmasının yararlı olacağını düşündürmektedir. Çocuk ve ergenlerle yürütülen çalışmalarda da duyguları tanıma, duyguları söze dökme ve duygu düzenleme konusunda müdahalelerde bulunulmasının gelecekte yaşanacak kişiler arası ilişki sorunları ve psikolojik sorunların önlenmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Etik Kurul Onayı: Etik Kurul Onayı İstanbul Şehir Üniversitesi Etik Komitesi'nden alınmıştır (Karar No: 11/11/2019 52/2019).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- Z.H., I.Ç.O.; Veri Toplama- Z.H.; Veri Analizi/Yorumlama- I.Ç.O.; Yazı Taslağı- I.Ç.O., Z.H.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- I.Ç.O., Z.H.; Son Onay ve Sorumluluk- I.Ç.O., Z.H.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics Committee Approval was obtained from Istanbul Şehir University Ethics Committee (Decision No: 11/11/2019 52/2019).

Author Contributions: Conception/Design of Study- Z.H., I.Ç.O.; Data Acquisition- Z.H.; Data Analysis/Interpretation- I.Ç.O.; Drafting Manuscript- I.Ç.O., Z.H.; Critical Revision of Manuscript- I.Ç.O., Z.H.; Final Approval and Accountability- I.Ç.O., Z.H.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declare that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Ainsworth, M. ve Wittig, D. (1969). Attachment and exploratory behavior of one-year-olds in a strange situation. M. Foss (Ed.), *Determinants of infant behavior* içinde. (s.111-136). London: Methuen.
- Akün, E. (2017). Relations among adults' remembrances of parental acceptance–rejection in childhood, self-reported psychological adjustment, and adult psychopathology. *Comprehensive Psychiatry*, 77, 27–37. <http://doi:10.1016/j.comppsy.2017.05.002>
- Akün, E. ve Batıgün, A. D. (2019). Negative symptoms and recollections of parental rejection: The moderating roles of psychological maladjustment and gender. *Psychiatry Research*, 275, 332-337. <http://doi:10.1016/j.psychres.2019.03.042>

- Aydın, A., Selvi, Y. ve Ozemir, P. G. (2013). The effect of alexithymia on somatization and sleep quality in patients with depression. *Archives of Neuropsychiatry*, 50(1), 65-70.
- Bach, M. ve Bach, D. (1996). Alexithymia in somatoform disorder and somatic disease; A comparative study. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 65(3), 150-152. <https://doi.org/10.1159/000289067>
- Bagby, R. M., Parker, J. D. ve Taylor, G. J. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of Psychosomatic Research*, 38(1), 23-32. [https://doi.org/10.1016/0022-3999\(94\)90005-1](https://doi.org/10.1016/0022-3999(94)90005-1)
- Bagby, R. M., Parker, J. D., & Taylor, G. J. (2020). Twenty-five years with the 20-item Toronto Alexithymia Scale. *Journal of Psychosomatic Research*, 131, 109940. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2020.109940>
- Bağcı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinin aleksitimi düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi örneği.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>
- Beckendam, C. C. (1997). *Dimensions of emotional intelligence: Attachment, affect regulation, alexithymia and empathy.* The Fielding Institute.
- Berenbaum, H. (1996). Childhood abuse, alexithymia and personality disorder. *Journal of Psychosomatic Research*, 41(6), 585-595. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(96\)00225-5](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(96)00225-5)
- Berenbaum, H. ve James, T. (1994). Correlates and retrospectively reported antecedents of alexithymia. *Psychosomatic Medicine*, 56(4), 353-359.
- Brown, R. J., Schrag, A. ve Trimble, M. R. (2005). Dissociation, childhood interpersonal trauma, and family functioning in patients with somatization disorder. *American Journal of Psychiatry*, 162(5), 899-905. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.162.5>
- Brown, S., Fite, P. J., Stone, K., & Bortolato, M. (2016). Accounting for the associations between child maltreatment and internalizing problems: The role of alexithymia. *Child Abuse & Neglect*, 52, 20-28. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.12.008>
- Cannon, E. A., Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L. ve Sokolowski, M. S. (2008). Parent characteristics as antecedents of maternal gatekeeping and fathering behavior. *Family Process*, 47(4), 501-519. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2008.00268.x>
- Cloninger, C. R., Martin, R. L., Guze, S. B. ve Clayton, P. J. (1986). A prospective follow-up and family study of somatization in men and women. *The American Journal of Psychiatry*, 143(7), 873-878. <https://doi.org/10.1176/ajp.143.7.873>
- Dağ, I. (1991). Belirti Tarama Listesi (Scl-90-R)'nin Üniversite Öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği [Reliability and validity of the Symptom Check List (SCL-90-R) for university students]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5-12.
- Dedeler, M., Akün, E. ve Batigün, A. D. (2017). Turkish adaptation of Adult Parental Acceptance-Rejection Questionnaire Short Form. *Düşünen Adam*, 30(3), 181-193. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2017300302>
- Dereboy I. F. (1990). *Aleksitimi öz-bildirim ölçeklerinin psikometrik özellikleri üzerine çalışma.* (Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Derogatis, L. R. (1977). *SCL-90-R. Administration, scoring, and procedures manual I for the revised version of the SCL-90.* John Hopkins University Press.
- Dural, G. ve Yalçın, I. (2014). Investigation of relationship between parental acceptance and

- psychological adjustment among university students. *Düşünen Adam*, 27, 221-232.
- Elzinga, B. M., Bermond, B. ve van Dyck, R. (2002). The relationship between dissociative proneness and alexithymia. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 71(2), 104-111. <https://doi.org/10.1159/000049353>
- Epözdemir, H. (2012). Aleksitimi: Psikolojik Bir Semptom Mu, Yoksa Bir Kişilik Özelliği Mi? *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(30), 25–33.
- Ganong, L. H., Coleman, M. ve Mapes, D. (1990). A meta-analytic review of family structure stereotypes. *Journal of Marriage and the Family*, 52(2), 287-297. <https://doi.org/10.2307/353026>
- Georgas, J. E., Berry, J. W., Van de Vijver, F. J., Kağıtçıbaşı, Ç. E. ve Poortinga, Y. H. (2006). *Families across cultures: A 30-nation psychological study*. Cambridge University Press.
- Giddens, A. ve Bowlby, J. (1970). Attachment and Loss, Volume I: Attachment. *British Journal of Sociology*, 21, 111. <https://doi.org/10.2307/588279>
- Gignac, G. E., Palmer, B. R. ve Stough, C. (2007). A confirmatory factor analytic investigation of the TAS–20: Corroboration of a five-factor model and suggestions for improvement. *Journal of Personality Assessment*, 89(3), 247-257. <https://doi.org/10.1080/00223890701629730>
- Goerlich, K. S. (2018) The Multifaceted Nature of Alexithymia – A Neuroscientific Perspective Article, *Frontiers in Psychology*, 9, 1614. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01614>
- Guzzo, G., Pace, U., Cascio, V. L., Craparo, G. ve Schimmenti, A. (2014). Bullying victimization, post-traumatic symptoms, and the mediating role of alexithymia. *Child Indicators Research*, 7(1), 141-153. <https://doi.org/10.1007/s12187-013-9206-6>
- Güleç, M. Y., Kılıç, A., Gül, Ü. ve Güleç, H. (2009). Psoriasis Hastalarında Aleksitimi ve Öfke. *Archives Of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 46(4), 169-174.
- Hayes, A. F. (2012). PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling [White paper]. <https://www.afhayes.com/public/process2012.pdf>
- Hayes, A. F., Montoya, A. K. ve Rockwood, N. J. (2017). The analysis of mechanisms and their contingencies: PROCESS versus structural equation modeling. *Australasian Marketing Journal*, 25(1), 76-81. <https://doi.org/10.1016/j.ausmj.2017.02.001>
- Hussain, S., ve Ahmed, Z. (2014). Parental Acceptance-Rejection as Predictor of Alexithymia among Students in Gilgit-Pakistan. *International Journal of Information and Education Technology*, 4(3), 285-288. <https://doi.org/10.7763/ijiet.2014.v4.414>
- Ibrahim, D. M., Rohner, R. P., Smith, R. L. ve Flannery, K. M. (2015). Adults' Remembrances of Parental Acceptance-Rejection in Childhood Predict Current Rejection Sensitivity in Adulthood. *Family & Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 51–62. <https://doi.org/10.1111/fcsr.12119>
- Irish, L., Kobayashi, I. ve Delahanty, D. L. (2010). Long-term physical health consequences of childhood sexual abuse: A meta-analytic review. *Journal of Pediatric Psychology*, 35(5),450-461. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsp118>
- Kaczynski, K. J., Simons, L. E. ve Claar, R. L. (2011). Anxiety, coping, and disability: A test of mediation in a pediatric chronic pain sample. *Journal of Pediatric Psychology*, 36(8), 932–941. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsr024>
- Karakis, E. N. ve Levant, R. F. (2012). Is normative male alexithymia associated with relationship satisfaction, fear of intimacy and communication quality among men in relationships? *The Journal of Men's Studies*, 20, 179-186. <https://doi.org/10.3149/jms.2003.179>
- Katon, W., Sullivan, M. ve Walker, E. (2001). Medical symptoms without identified pathology: Relationship to psychiatric disorders, childhood and adult trauma, and personality traits. *Annals of*

- Internal Medicine*, 134(9), 917-925. https://doi.org/10.7326/0003-4819-134-9_part_2-200105011-00017
- Khaleque, A. ve Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of crosscultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54–64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Ki, P., Rohner, R. P., Britner, P. A., Halgunseth, L. C. ve Rigazio-DiGilio, S. A. (2018). Coping With Remembrances of Parental Rejection in Childhood: Gender Differences and Associations With Intimate Partner Relationships. *Journal of Child & Family Studies*, 27(8), 2441–2455. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1074-8>
- Kooiman, C. G., Spinhoven, P., Trijsburg, R. W. (2002). The assessment of alexithymia: A critical review of the literature and a psychometric study of the Toronto Alexithymia Scale-20. *Journal of Psychosomatic Research*, 53(6), 1083-1090. [https://doi.org/10.1016/s0022-3999\(02\)00348-3](https://doi.org/10.1016/s0022-3999(02)00348-3)
- Kooiman, C. G., van Rees Vellinga, S., Spinhoven, P., Draijer, N., Trijsburg, R. W. ve Rooijmans, H. G. (2004). Childhood adversities as risk factors for alexithymia and other aspects of affect dysregulation in adulthood. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 73(2), 107-116. <https://doi.org/10.1159/000075542>
- Krystal, H. (1988). On some roots of creativity. *Psychiatric Clinics of North America*, 11(3), 475-491. [https://doi.org/10.1016/S0193-953X\(18\)30494-5](https://doi.org/10.1016/S0193-953X(18)30494-5)
- Kulaksız, G. ve Erensoy, H. (2021). 18-65 Yaş Kişilerde Erken Çocuklukta Babalarından Algıladıkları Kabul/Red İlişkisinin Somatizasyon ve Anksiyete Geliştirme Etkisinin İncelenmesi. *International Journal of Academic Medicine and Pharmacy*, 3(2), 142-149. <http://dx.doi.org/10.29228/jamp.49321>
- Leserman, J., Li, Z., Drossman, D. A. ve Hu, Y. J. B. (1998). Selected symptoms associated with sexual and physical abuse history among female patients with gastrointestinal disorders: The impact on subsequent health care visits. *Psychological Medicine*, 28(2), 417-425. <https://doi.org/10.1017/S0033291797006508>
- Levant, R. F., Hall, R. J., Williams, C. M. ve Hasan, N. T. (2009). Gender differences in alexithymia. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(3), 190–203. <https://doi.org/10.1037/a0015652>
- Lila, M., Garcia, F. ve Gracia, E. (2007). Perceived paternal and maternal acceptance and children's outcomes in Colombia. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 35(1), 115-124. <https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.1.115>
- Lipowski, Z. J. (1988). Somatization: The concept and its clinical application. *American Journal of Psychiatry*, 145(11), 1358-1368. <https://doi.org/10.1176/ajp.145.11.1358>
- Logan, D. E., Williams, S. E., Carullo, V. P., Claar, R. L., Bruehl, S. ve Berde, C. B. (2013). Children and adolescents with complex regional pain syndrome: More psychologically distressed than other children in pain?. *Pain Research and Management*, 18(2), 87-93. <https://doi.org/10.1155/2013/964352>
- Lumley, M. A. (2000). Alexithymia and negative emotional conditions. *Journal of Psychosomatic Research*, 49(1), 51–54. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(00\)00161-6](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(00)00161-6)
- Lumley, M. A., Neely, L. C. ve Burger, A. J. (2007). The assessment of alexithymia in medical settings: Implications for understanding and treating health problems. *Journal of Personality Assessment*, 89(3), 230-246. <https://doi.org/10.1080/00223890701629698>
- Madenci, E., Herken, H., Keven, S., Yağız, E. ve Gürsoy, S. (2007). Alexithymia in patients with fibromyalgia syndrome. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi* 27(1), 32-35.
- Mahalanobis, P. C. (1936). On the generalized distance in statistics. *Proceedings of the National*

- Institute of Sciences (Calcutta)*, 2, 49-55.
- Mattila, A. K., Kronholm, E., Jula, A., Salminen, J. K., Koivisto, A. M., Mielonen, R. L. ve Joukamaa, M. (2008). Alexithymia and somatization in general population. *Psychosomatic Medicine*, 70(6), 716-722. <https://doi.org/10.1097/PSY.0b013e31816ffc39>
- McDougall, J. (1982). Alexithymia: A psychoanalytic viewpoint. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 38(1-4), 81-90. <https://doi.org/10.1159/000287617>
- Mendonça, M. H. M. D., Martins, M. I. C., Giovanella, L. ve Escorel, S. (2010). Challenges for human resources management from successful experiences of Family Health Strategy expansion. *Ciencia & Saude Coletiva*, 15(5), 2355-2365. <https://doi.org/10.1590/s1413-81232010000500011>
- Nelson, G. ve Prilleltensky, I. (2010). *Community psychology: In pursuit of liberation and well-being*. Palgrave Macmillan.
- Nemiah, J. C., Freyberger, H. ve Sifneos, P.E. (1976). Alexithymia: A view of the psychosomatic process. *Modern Trends in Psychosomatic Medicine*. O. W. Hill (Ed.), vol. 3 içinde, (s. 430-439). Butterworths.
- Nickel, R. ve Egle, U. T. (2006). Psychological defense styles, childhood adversities and psychopathology in adulthood. *Child Abuse and Neglect*, 30(2), 157-170. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.08.016>
- Paivio, S. C. ve McCulloch, C. R. (2004). Alexithymia as a mediator between childhood trauma and self-injurious behaviors. *Child Abuse & Neglect*, 28(3), 339-354. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.11.018>
- Parke, R. D. (2007). Fathers, families, and the future: A plethora of plausible predictions. G. W. Ladd (Ed.), *Appraising the human developmental sciences: Essays in honor of Merrill-Palmer Quarterly* içinde (s.211-225). Wayne State University Press.
- Parker, J. D., Taylor, G. J. ve Bagby, M. (1993). Alexithymia and the recognition of facial expressions of emotion. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 59(3-4), 197-202.
- Postilnik, I., Eisman, H. D., Price, R. ve Fogel, J. (2006). An Algorithm for Defining Somatization in Children. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 15(2), 64-74. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/18392196/>
- Preacher, K. J. ve Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*. 40, 879-891. <https://doi.org/10.3758/BRM.40.3.879>
- Raffagnato, A., Angelico, C., Valentini, P., Miscioscia, M. ve Gatta, M. (2020). Using the body when there are No words for feelings: alexithymia and somatization in self-harming adolescents. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 262. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00262>
- Ramírez-Uclés, I., González-Calderón, M. J., del Barrio-Gándara, V. ve Carrasco, M. Á. (2018). Perceived parental acceptance-rejection and children's psychological adjustment: The moderating effects of sex and age. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 1336-1348. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0975-2>
- Rieffe, C., Terwogt, M. M., Bosch, J. D., Frank Kneepkens, C. M., Douwes, A. C. ve Jellesma, F. C. (2007). Interaction between emotions and somatic complaints in children who did or did not seek medical care. *Cognition and Emotion*, 21(8), 1630-1646. <https://doi.org/10.1080/02699930701238495>
- Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Sage Publications, Inc.
- Rohner, R. P. (2005). *Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory (PARTheory)*. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2005

- Rohner, R. P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 2307-0919. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P. (2021). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 4-65. <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47. <https://doi.org/10.1177/106939710203600102>
- Rohner, R. P., Filus, A., Melendez-Rhodes, T., Kuyumcu, B., Machado, F., Roszak, J., Hussain, S., Chung, Y.-J., Senese, V. P., Daneshmandi, S., Ashdown, B. K., Giovazolias, T., Glavak-Tkalić, R., Chen, S., Uddin, M. K., Harris, S., Gregory, N., Fávero, M., Zahra, S., ... Roy, K. (2019). Psychological Maladjustment Mediates the Relation Between Remembrances of Parental Rejection in Childhood and Adults' Fear of Intimacy: A Multicultural Study. *Cross-Cultural Research*, 53(5), 508–542. <https://doi.org/10.1177/1069397118822992>
- Rohner, R. P. ve Khaleque, A. (2005). Parental acceptance-rejection questionnaire (PARQ): Test manual. K. A. Rohner RP (Ed.), *Handbook for The Study of Parental Acceptance and Rejection* içinde (s. 43-60). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2008). Parental acceptance-rejection: Theory, methods, cross-cultural evidence, and Implications. *Ethos*, 299-334. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.299>
- Rohner, R. P. ve Lansford, J. E. (2017). Deep structure of the human affectional system: Introduction to interpersonal acceptance–rejection theory. *Journal of Family Theory & Review*, 9(4), 426-440. <https://doi.org/10.1111/jftr.12219>
- Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1980). Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse. *Child Abuse & Neglect*, 4(3), 189-198. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(80\)90007-1](https://doi.org/10.1016/0145-2134(80)90007-1)
- Rohner, R.P., Saavedra, J.M. ve Granum, E.O. (1978). Development and validation of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire. *Catalog of Selected Documents in Psychology*, 8, 7-8.
- Rohner, R. P. ve Veneziano, R. A. (2001). The importance of father love: History and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, 5(4), 382-405. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.5.4.38>
- Scher, D. ve Twaite, J. A. (1999). The relationship between child sexual abuse and alexithymic symptoms in a population of recovering adult substance abusers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 8(2), 25-40. https://doi.org/10.1300/J070v08n02_02
- Schore, A. N. (1994). *Affect regulation and the origin of the self*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Schroeders, U., Kubera, F. ve Gnambs, T. (2022). The Structure of the Toronto Alexithymia Scale (TAS-20): A Meta-Analytic Confirmatory Factor Analysis. *Assessment*, 29(8), 1806–1823. <https://doi.org/10.1177/10731911211033894>
- Sifneos, P. E. (1979). The difficulties in teaching ‘psychosomatic medicine.’ *Psychotherapy and Psychosomatics*, 32, 218-222. <https://doi.org/10.1159/000287390>
- Smith, A. M. ve Flannery-Schroeder, E. C. (2013). Childhood Emotional Maltreatment and Somatic Complaints: The Mediating Role of Alexithymia. *Journal of Child and Adolescent Trauma*, 6(3), 157–172. <https://doi.org/10.1080/19361521.2013.811456>
- Solmaz, M., Sayar, K., Özer, O. A., Öztürk, M. ve Acar, B. (2000). Alexithymia, hopelessness and

- depression in social phobic patients: A study with a control group. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 3, 235–241. https://jag.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_3_4_235_241.pdf
- Solomon, J. ve George, C. (1999). The development of attachment in separated and divorced families: Effects of overnight visitation, parent and couple variables. *Attachment & Human Development*, 1(1), 2-33. <https://doi.org/10.1080/14616739900134011>
- Spertus, I. L., Yehuda, R., Wong, C. M., Halligan, S. ve Seremetis, S. V. (2003). Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse and Neglect*, 27(11), 1247-1258. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.05.001>
- Stuart, S. ve Noyes, R. (1999). Attachment and interpersonal communication in somatization. *Psychosomatics*, 40(1), 34–43. [https://doi.org/10.1016/S0033-3182\(99\)71269-7](https://doi.org/10.1016/S0033-3182(99)71269-7)
- Şirvanlı Özen, D. ve Olgaç D. (2019). Kişiler arası kabul red kuramının ebeveynliğe bakışı. A. Güre (ed). *Aile Sistemleri* içinde (s. 22-29). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* 6th Edition: Pearson New International Edition.
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J. ve Lamb, M. E. (2004). Fathers and mothers at play with their 2-and 3-year-olds: Contributions to language and cognitive development. *Child Development*, 75(6), 1806-1820. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00818.x>
- Taylor, G. J. ve Bagby, R. M. (2000). An overview of the alexithymia construct. R. Bar-On ve J. D. A. Parker (Ed.), *The handbook of emotional intelligence: Theory, development, assessment, and application at home, school, and in the workplace* içinde (s. 40–67). Jossey-Bass.
- Taylor, G. J. ve Bagby, R. M. (2004). New trends in alexithymia research. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 73(2), 68-77. <https://doi.org/10.1159/000075537>
- Taylor, G. J., Bagby, R. M. ve Parker, J. D. A. (1997). Disorders of affect regulation: Alexithymia in medical and psychiatric illness. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511526831>
- Tezcan, G., Erden, G. ve Yiğit, İ. (2017). Çocukluk döneminde sosyal kaygının gelişiminde ebeveyn kabul-red algısı: Otomatik düşüncelerin aracı rolü. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1(1), 12-23. <https://doi.org/10.7816/kpd-01-01-02>
- Waldinger, R. J., Schulz, M. S., Barsky, A. J. ve Ahern, D. K. (2006). Mapping the road from childhood trauma to adult somatization: The role of attachment. *Psychosomatic Medicine*, 68(1), 129–135. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000195834.37094.a4>
- Wool, C. A. ve Barsky, A. J. (1994). Do Women Somatize More Than Men? *Psychosomatics*, 35(5), 445–452. [https://doi.org/10.1016/s0033-3182\(94\)71738-2](https://doi.org/10.1016/s0033-3182(94)71738-2)
- Yavuz, M., Guliyeva, S., Tetik, G., Gürbaş, C. ve Kadak, M. T. (2018). Associations between somatization symptoms, ability of reading mind in the eyes and alexithymia in adolescents. *Yeni Symposium*, 56(3), 15–19. <https://doi.org/10.5455/NYS.20180830051746>
- Zlotnick, C., Mattia, J. I. ve Zimmerman, M. (2001). The relationship between posttraumatic stress disorder, childhood trauma and alexithymia in an outpatient sample. *Journal of Traumatic Stress*, 14(1), 177-188. <https://doi.org/10.1023/A:1007899918410>